

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tirdzniecības partnerību spēks: kopā zaļai un taisnīgai ekonomikas izaugsmei””

(COM(2022) 409 final)

(2023/C 140/12)

Ziņotāja: **Tanja BUZEK**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 26.7.2022.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Pilnsapulces lēmums	13.7.2022.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	20.12.2022.
Pieņemts plenārsesijā	24.1.2023.
Plenārsesija Nr.	575
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	158/3/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu kā svarīgu soli pareizajā virzienā.** Arvien svarīgāka nozīme ir atvērtai, uz noteikumiem balstītai tirdzniecības sistēmai, kurā tiek izmantots tirdzniecības potenciāls, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

1.2. **EESK uzskata, ka tirdzniecības politikai ir būtiski panākt nepieciešamo politisko leģitimitāti un atbalstu,** lai panāktu sarunās saskaņotus tirdzniecības nolīgumus. Ekonomikas atlabšanas un veselīguma nodrošināšanai ir vajadzīga sadarbība ar tirdzniecības partneriem visā pasaulē, un ilgtspēja ir daļa no tiesību aktu kopuma.

1.3. **EESK atbalsta visaptverošo pārskatīšanu, kurā paredzēts jauns kritērijs tirdzniecībai un ilgtspējīgai attīstībai (TIA),** un atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ņēmusi vērā vairākus EESK ieteikumus attiecībā uz ierosinātajām darbībām, it īpaši saistībā ar pilsoniskās sabiedrības un vietējo konsultantu grupu (VKG) lomas stiprināšanu.

1.4. **EESK saskata turpmākas iespējas stiprināt VKG gan nolīguma, gan tā īstenošanas līmenī.** Tomēr Komiteja pauž nožēlu, ka netiek veikti nekādi pasākumi, lai sarunu procesā vairāk iesaistītu pilsonisko sabiedrību.

1.5. **EESK uzsver, ka ir vajadzīgi skaidrāki un detalizētāki tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumi,** lai labāk definētu ceļvežus un palīdzētu abiem tirdzniecības partneriem labāk saprast, kas no tiem tiek gaidīts. Komiteja pauž nožēlu, ka taisnīga pārkārtošanās nav kļuvusi par visaptverošu koncepciju.

1.6. **EESK atzinīgi vērtē jauno politikas ievirzi,** sākot no pieejas, kas vairāk vērsta uz rezultātiem, ar lielāku pārredzamību un pastiprinātu pilsoniskās sabiedrības lomu, līdz mērķtiecīgam atbalstam, vienlaikus arī palielinot saistību līmeni, kā galējo līdzekli iekļaujot iespēju piemērot tirdzniecības sankcijas.

1.7. **EESK uzskata, ka šie elementi ir “paketes daļa” visos nolīgumos,** kas jāīsteno, izmantojot mērķtiecīgu un katrai valstij pielāgotu pieeju ar attiecīgi pielāgotiem mērķiem. Komiteja sagaida, ka Eiropas Komisija tos īsteno dažādās tirdzniecības sistēmās un dažādos tirdzniecības nolīgumos, arī – pēc iespējas – spēkā esošajos nolīgumos.

1.8. **EESK atzinīgi vērtē mērķi integrēt ilgtspēju turpmākajos tirdzniecības nolīgumos** un uzsver gan vides, gan sociālās ilgtspējas apsvērumus publiskajā iepirkumā. Komiteja atzīst, ka būtiski ir racionalizēt pieeju saistībā ar citiem autonomiem instrumentiem, lai panāktu saskaņotu un savstarpēji pastiprinošu ietekmi.

1.9. **EESK aicina Komisiju pastiprināt daudzpusējo saziņu** un pēc iespējas saskaņot ar partneriem tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības stratēģijas virzību un īstenošanu.

2. Atzinuma konteksts

2.1. ES ir iekļāvusi tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumus savos tirdzniecības nolīgumos, sākot ar ES un *Cariforum* ekonomisko partnerattiecību nolīgumu un ES un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN). Visos turpmākajos "jaunās paaudzes" tirdzniecības nolīgumos ir iekļautas un pakāpeniski paplašinātas tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas.

2.2. Šiem nolīgumiem lielā mērā sniedz labumu pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānisms. ES un partnervalstu vietējās konsultantu grupas, apvienojot vides, darba un uzņēmējdarbības organizāciju speciālās zināšanas, konsultē puses par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu īstenošanu; sākot ar Apvienotās Karalistes nolīgumu, to darbības joma ir paplašināta, aptverot visu nolīgumu kopumā. EESK, nodrošinot sekretariātu visām ES vietējām konsultantu grupām, ir palielinājusi savu atbalstu gan organizatoriski, gan politiski, tostarp rosinot un rīkojot visu VKG ikgadēju sanāksmi. Eiropas Komisija atzina EESK lomu arī savā 2022. gada īstenošanas un izpildes ziņojumā.

2.3. 2022. gada jūnijā pēc atklātas sabiedriskās apspriešanas Komisija izklāstīja savu jauno tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju "Tirdzniecības partnerību spēks: kopā zaļai un taisnīgai ekonomikas izaugsmei". Šajā pārskatīšanā prioritāte ir proaktīvā sadarbība ar partneriem, mērķtiecīga un konkrētai valstij specifiska pieeja TIA, ilgtspējas integrēšana ārpus TIA sadaļām, TIA saistību īstenošanas pastiprināta uzraudzība, pilsoniskās sabiedrības lomas stiprināšana un tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu izpildes uzlabošana, iekļaujot tirdzniecības sankciju iespēju. Atkārtoti apstiprinot tās pašas saistības visās tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļās, Komisija iesaka labāk pielāgot TIA mērķu īstenošanu katras sadaļas uzdevumiem, vajadzībām un spējām.

2.4. Gan Eiropas Parlaments (EP), gan Padome pauda atbalstu jaunajai pieejai un konkretizēja savas cerības⁽¹⁾. EP rezolūcijā ir skaidri ņemts vērā EESK atzinums "Nākamās paaudzes tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība – 15 punktu rīcības plāna pārskatīšana"⁽²⁾.

3. Jauna tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības kritērija noteikšana

3.1. Integrēta pieeja tirdzniecībai un ilgtspējai ir jaunais standarts, kas jau ir redzams vairākos starptautiskos tirdzniecības nolīgumos, tostarp ārpus pašas ES tirdzniecības tīkla. EESK iestājas par līdzsvarotu un pārredzamu tirdzniecības politiku, kas atbalsta godīgu konkurenci starptautiskās tirdzniecības dalībniekiem, nodrošinot, ka visiem tiek piemēroti vienādi noteikumi un vides, sociālie un darba standarti un ka tirdzniecības sistēma ir savstarpēji izdevīga.

3.2. EESK jau sen aicina izmantot ilgtspēju par vienu no tirdzniecības politikas virzītājspēkiem, jo tirdzniecībai ir jāspēlē izšķiroša loma ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas izmantoto visaptverošas pārskatīšanas pieeju, kas papildina sabiedrisko apspriešanu, sniedz salīdzinošu analīzi par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumiem un labu praksi atsevišķu trešo valstu brīvās tirdzniecības nolīgumos un visā procesā nodrošina iesaistīšanos divpusējās un plašākās pilsoniskās sabiedrības sanāksmēs. Šis rūpīgi veiktais pasākums uzsver apņemšanos to šoreiz panākt.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta 2022. gada 6. oktobra rezolūcija par rezultātiem, kas gūti Komisijas veiktajā 15 punktu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības rīcības plāna pārskatīšanā (2022/2692(RSP)) un Padomes secinājumi par tirdzniecības un ilgtspējas pārskatīšanu, 2022. gada 17. oktobris.

⁽²⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums "Nākamās paaudzes tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība – 15 punktu rīcības plāna pārskatīšana" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 105, 4.3.2022., 40. lpp.).

3.3. EESK atbalsta Komisijas mērķi turpmākajos tirdzniecības nolīgumos integrēt ilgtspēju un censties panākt, lai partnervalstis uzņemtos plašākas saistības attiecībā uz tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļām. Tam ir jāiet roku rokā ar tirdzniecības partneru atbalstu TIA mērķu sasniegšanā, izmantojot tehnisko palīdzību, spēju veidošanu, stimulus, finansiālo palīdzību un politikas instrumentu izstrādi kopumā.

3.4. Paziņojumā uzsvērtas sešas politikas prioritātes un galvenās darbības. EESK uzskata, ka visi elementi, kas ieviesti kā "paketes daļa" visos nolīgumos, ir prasmīgi jāizmanto un jāīsteno, izmantojot mērķtiecīgu un katrai valstij pielāgotu pieeju, kā vadošo principu nosakot pielāgotus mērķus.

3.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ņēmusi vērā vairākus ieteikumus, it īpaši attiecībā uz iespēju piemērot tirdzniecības sankcijas kā galējo līdzekli, sīki izstrādātiem un noteiktā termiņā īstenojamiem ceļvežiem, kas saistīti ar pilsoniskās sabiedrības veiktu uzraudzību, un kolektīvo horizontālo uzraudzību attiecīgajos ES dienestos, institucionālajos un starptautiskajos procesos. Īpaši atzinīgi EESK vērtē to, ka tiek pastiprināta pilsoniskās sabiedrības un it sevišķi vietējo konsultantu grupu loma, kas ir iekļauta vairākās darbībās.

3.6. EESK cer, ka jaunais tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības kritērijs tiks atspoguļots visos turpmākajos ES tirdzniecības nolīgumos, tostarp nolīgumos, par kuriem notiek sarunas. Tam būtu arī jāveido pamats visu spēkā esošo BTN, it īpaši pirmās paaudzes nolīgumu bez tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas, modernizācijai, pēc iespējas ātrāk iedarbinot pārskatīšanas klauzulas. Šie jaunie principi būtu pēc iespējas jāņem vērā arī jau noslēgtajos, bet vēl pilnībā neratificētajos brīvās tirdzniecības nolīgumos. Ja laika trūkuma dēļ nav iespējams vēlreiz atvērt jau noslēgtus BTN, varētu iekļaut noteikumus, kas ļautu Tirdzniecības komitejai pieņemt lēmumus par TIA sadaļas grozīšanu, kā tas tika darīts ar Jaunzēlandi noslēgtā nolīguma TIA sadaļā.

3.7. EESK cer, ka tas it īpaši attieksies uz ES un Kanādas Visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu (*CETA*) un agrīnu TIA pārskatīšanu, par ko abas puses vienojās Kopīgajā interpretējošajā instrumentā. EESK un gan ES, gan Kanādas VKG jau sen ir mudinājušas puses pildīt šo apņemšanos, lai panāktu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu efektīvāku izpildāmību, papildus jebkādi plašāki pēc kāda laika veiktai nolīguma modernizācijai. EESK atzinīgi vērtē to, ka Jaunzēlandes gadījumā jau ir iekļauta jaunā pieeja, tostarp nodoms atspoguļot drošas un veselīgas darba vides iekļaušanu Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pamatprincipos un darba tiesībās. EESK atzinīgi vērtē arī ES nesenos priekšlikumus saistībā ar notiekošajām sarunām ar Indiju.

3.8. EESK atzinīgi vērtē plānoto mērķi iekļaut ilgtspēju, it īpaši ilgtspējas apsvērumus publiskajā iepirkumā. Tajā būtu jākoncentrējas gan uz vides, gan sociālajiem elementiem. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka par prioritāti ir noteikta tirgus pieejamība ekoloģiskām precēm un pakalpojumiem, kā arī izejvielām un energoproduktiem, kas ir būtiski oglekļneitrālas ekonomikas darbībai. Tomēr EESK pauž nožēlu par ierobežotas uzmanības pievēršanu vidiski ilgtspējīgas tirdzniecības plašākai dimensijai un ietekmei uz nodarbinātību un cilvēktiesībām. Tāpat Komiteja pauž nožēlu par to, ka taisnīga pārkārtošanās nav kļuvusi par visaptverošu koncepciju, ņemot vērā, ka Parīzes nolīgumā ir nostiprinātas prasības par darbaspēka taisnīgu pārkārtošanu un pienācīgas kvalitātes nodarbinātības un kvalitatīvu darbvietu radīšanu. Nesenajos ES un Dienvidkorejas pilsoniskās sabiedrības foruma ⁽³⁾ kopīgajos secinājumos Starptautiskās jūrniecības nozares sociālo partneru darba grupa "Taisnīga jūrniecības pārkārtošana" ir atzīta par paraugpraksi.

3.9. ES tirdzniecības nolīgumus arvien vairāk papildina autonomi ES pasākumi vides, ekonomiskās un sociālās ilgtspējas jomā, no kuriem jaunākais ir oglekļa ieviešanas mehānisms (OIM) un priekšlikumi par pienācīgu pārbaudi, atmežošanu un tādu produktu aizliegumu, kuri ražoti, izmantojot piespiedu darbu. EESK atzinīgi vērtē šo iekšējās un tirdzniecības politikas saskaņošanu, lai panāktu reālas pārmaiņas uz vietas, un piekrīt, ka Eiropas Savienībai jābūt vērienīgai, izstrādājot papildu autonomus instrumentus ilgtspējas atbalstam. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi apsvērt visus instrumentus kopumā, lai nodrošinātu saskaņotu tirdzniecības politikas pieeju uzņēmumu, darba ņēmēju un pilsoniskās sabiedrības interesēs. Tomēr šiem autonomajiem pasākumiem nevajadzētu mazināt mērķi noslēgt, īstent un pildīt tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas, bet būtu jānodrošina savstarpēji pastiprinoša ietekme.

⁽³⁾ Korejas VKG un ES VKG kopīgie secinājumi, 2022. gada septembris.

3.10. ES iekļauj ilgtspējas noteikumus arī vienpusējās preferencēs, izmantojot savu vispārējo preferenču sistēmu (VPS). EESK atzinīgi vērtē Komisijas neseno priekšlikumu jaunai ES regulai un mudina likumdevējus jaunajā regulā integrēt TIA paziņojumu. EESK uzskata, ka VPS sistēmai jābūt pārredzamākai un ka tā gūtu labumu no publiski pieejamiem ceļvežiem, kuru pamatā ir trūkumu analīze. Turklāt būtu jāpalielina pilsoniskās sabiedrības iesaiste un būtu jāatjaunina pielikums, SDO pamatkonvencijās iekļaujot darba aizsardzību.

3.11. Pirmoreiz ilgtspēja tika iekļauta Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) noteikumu kopumos 12. ministru konferencē, lai vērstos pret kaitīgām zivsaimniecības subsīdijām visā pasaulē, koncentrējoties uz vides ilgtspēju. EESK jau sen ir mudinājusi veicināt ciešāku sadarbību starp PTO un SDO, lai ar tirdzniecības instrumentu palīdzību veicinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un darba standartus. EESK iesaka vēl vairāk veicināt jauno tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju PTO ietvaros un veidot alianses padziļinātai sadarbībai saskaņā ar tās mērķiem. Kā pirmo soli šajā virzienā un ārpus divpusējām saistībām Eiropas Savienībai būtu jāsasauca plurilaterāla konference, kurā tiktu analizēti tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumi ar BTN partneriem un līdzīgi domājošām valstīm, lai apmainītos ar pieredzi par TIA noteikumu īstenošanu un izpildi visos tirdzniecības nolīgumos un kopīgi apsvērtu jaunās paaudzes noteikumus.

4. No plāna uz rīcību: jaunās TIA pieejas izvērsšana un trūkumu novēršana

Ceļā uz sadarbību ar partnervalstīm, kas orientēta uz rezultātiem un balstīta uz prioritātēm

4.1. EESK atzinīgi vērtē pielāgoto pieeju tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļām, tostarp nepilnību agrīnu analīzi, lai noteiktu konkrētām valstīm atbilstošas prioritātes un īstenošanas ceļvežus. Šajā pasākumā būtu jāiekļauj sadarbība ar attiecīgajām struktūrām, tostarp ES iestādēm, starptautiskām organizācijām, piemēram, SDO un ANO, kā arī ar pilsonisko sabiedrību un vietējām konsultantu grupām.

4.2. Šādi pielāgoti ceļveži, piemēram, ES un Bangladešas ilgtspējas pakts, jau ir izveidoti un iekļauti ES un Vjetnamas partnerības un sadarbības nolīgumā; tie abi bija saistīti ar SDO agrīnu iesaistīšanos un parādīja unikālos ieguvumus, ko var gūt, ja institucionālais dalībnieks sadarbojas ar abām tirdzniecības pusēm un sniedz zināšanas uz vietas. Attiecībā uz Vjetnamu tas radīja atzinīgi vērtējamu vietējo konsultantu grupu plašāku ietekmi, ar aicinājumu izstrādāt tādu pašu ceļvedi vides saistību īstenošanai.

4.3. EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi pastiprināt ceļvežus kā pirmsīstenošanas centienu sviru un nodrošināt, ka tie ir specifiski, konkrēti, publiski, ar noteiktiem termiņiem un savstarpēji saskaņoti ar tirdzniecības partneri, lai tie kalpotu par instrumentu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistību pastiprinātai uzraudzībai, īstenošanai un iespējamai izpildes nodrošināšanai.

4.4. EESK cer, ka lielāka sabiedrības informēšana, tostarp par ceļvežiem un to īstenošanu, būs pamats konstruktīvai un plašākai pilsoniskās sabiedrības iesaistei.

Lielāks uzsvars uz īstenošanu un izpildes nodrošināšanu

4.5. EESK uzskata, ka tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu īstenošanas un izpildes stiprināšana ir atzinīgi vērtējams solis uz priekšu, kas atbilst uzņēmumu un citu tirdzniecības partneru vēlmēm attiecībā uz vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem, kā arī uzņēmumu, arodbiedrību, pilsoniskās sabiedrības un patērētāju centieniem palielināt ilgtspēju ar tirdzniecības palīdzību.

4.6. Tomēr to funkcionalitāte būs atkarīga no minēto tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu precizitātes. Lai gan ceļveži var palīdzēt, tikpat svarīgi ir nolīguma līmenī stiprināt saistību skaidrību. Formulējums “pastāvīgi un neatlaidīgi cenšas” jau ir izrādījies pārāk neskaidrs pirmajā ar tirdzniecību un ilgtspējīgu tirdzniecību saistītā pārkāpuma lietā attiecībā uz Koreju. Saistību precizēšana un detalizācija sniedz labumu pusēm arī attiecībā uz izpratni par to, kas no tām tiek gaidīts, un tām palīdz visā īstenošanas procesā.

4.7. Saistībā ar notiekošo Savienības Muitas kodeksa (SMK) reformu EESK kopumā norāda, ka tirdzniecības noteikumus galvenokārt īsteno valstu muitas dienesti, kuros vienotas īstenošanas, resursu un spēju veidošanas trūkums rada konkurences izkropļojumu veidošanās risku un kavē efektīvu izpildi.

4.8. EESK atzinīgi vērtē galvenā tirdzniecības nolīgumu izpildes uzrauga (CTEO) amata un pārveidotā vienotā kontaktpunkta (VKP) izveidi kā svarīgu soli TIA saistību īstenošanas un sūdzību izskatīšanas stiprināšanā. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos piešķirt vienādu nozīmi iespējamiem TIA noteikumu pārkāpumiem. Līdz ar iepriekš minēto ceļvežu un kritēriju ieviešanu VKP var kļūt par būtisku instrumentu, lai palielinātu TIA sadaļas saistību ievērošanu.

4.9. EESK atzinīgi vērtē arī VKP darbības pamatnostādņu pārskatīšanu, taču aicina sniegt papildu precizējumus. Joprojām nav skaidrs, kādi ir pierādījumu standarti, kādā mērā VKP apkopos pierādījumus par apgalvojumiem un kādus tiesiskās aizsardzības līdzekļus sūdzības iesniedzēji var sagaidīt. Līdz šim ar VKP starpniecību ir iesniegta tikai viena sūdzība par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības pārkāpumiem, un EESK norāda uz kavēšanos tās sākotnējā izskatīšanā. Tas parāda, cik svarīgi ir nostiprināt VKP turpmākajās tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļās, un atjauninātās pamatnostādnes var palīdzēt turpmākajiem sūdzību iesniedzējiem.

4.10. EESK norāda, ka sankcijas attiecas tikai uz nopietniem TIA pamatsaistību, proti, SDO pamatprincipu un darba tiesību, kā arī Parīzes nolīguma pārkāpumiem. Tomēr ir jāprecizē Komisijas pieeja attiecībā uz to, kas ir nopietns pārkāpums, un sankciju definēšanu. Komiteja ierosina Komisijai izpētīt, vai šos aspektus var sasaistīt ar ceļvežiem.

4.11. EESK atkārtoti aicina Komisiju kopā ar tirdzniecības partneriem izpētīt inovatīvus ātrās reaģēšanas instrumentus saistībā ar konkrētiem pārkāpumu gadījumiem uzņēmumu līmenī, kā tie pašlaik tiek sekmīgi īstenoti ASV, Meksikas un Kanādas brīvās tirdzniecības nolīgumā (USMCA).

5. Iespējas vietējo konsultantu grupu turpmākai stiprināšanai

5.1. Vietējām konsultantu grupām ir izšķiroša nozīme centienos panākt, lai tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas darbotos, un tās veicina pozitīvu dinamiku tirdzniecības partneru sadarbībā un dialogā. VKG locekļi pārstāv organizācijas, kas ir izeidojošas kontaktus ar attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem partnervalstīs. Tādējādi viņi var uz vietas sniegt ieguldījumu ar vērtīgu pieredzi, kas nav politiķu un ierēdņu rīcībā. Vietējās konsultantu grupas ir neizmantojis papildu zinātnības avots transversālu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumu jomā, un šis potenciāls būtu jāizmanto pilnā apmērā.

5.2. EESK ir stingri iestājusies par VKG lomas stiprināšanu un atbalstījusi konkrētus pilsoniskās sabiedrības priekšlikumus⁽⁴⁾. Tādējādi Komiteja atbalsta VKG vērienīgāku iesaisti visos tirdzniecības nolīgumu dzīves cikla posmos. Tā sākas ar nepieciešamību pievērst lielāku uzmanību VKG izveidei, it īpaši partnervalstīs, kurās ir samazināta pilsoniskā telpa un kurās sadarbība starp valdību un pilsonisko sabiedrību nav vispārattīzta.

5.3. Tirdzniecības partneri var izmantot dažādas pieejas, lai iesaistītu pilsonisko sabiedrību. Tomēr EESK atkārtoti norāda, ka IAM un it īpaši 17. mērķis, ko pieņēmušas visas ANO dalībvalstis un kas tādējādi attiecas uz ES tirdzniecības partneriem, atzīst pilsoniskās sabiedrības organizāciju būtisko nozīmi globālās partnerības īstenošanā ilgtspējīgai attīstībai. Šīs cerības ir skaidri jātransponē nolīgumu garā un institucionālajā struktūrā.

5.4. EESK uzskata, ka izšķiroša nozīme ir uz labāku informētību balstītām sarunām par VKG satvara noteikumiem. Bez pietiekamas skaidrības nolīgumā VKG turpmākajos gados var saskarties ar grūtībām. VKG loma būtu jāapraksta konkrētāk, un pusēm vajadzētu būt atbildīgām par to, lai nozīmētās VKG struktūras atbilstu paredzētajam mērķim, it īpaši, šo lomu nododot atpakaļ esošajām struktūrām. Ņemot vērā VKG izveides pieredzi, piemēram, saistībā ar ES un Japānas BTN, attiecīgajām struktūrām ir skaidri jāatbalsta un jāveicina VKG sadarbības satvars, kā arī to mijiedarbība ar TIA komiteju. To, kas nav skaidri noteikts nolīgumā, būs grūtāk īstenot praksē. Pieredze, kas gūta no ES un Korejas BTN, liecina, ka akadēmiskā līdzdalība, it īpaši partnervalstu VKG, joprojām ir problemātiska pārstāvības un patiesas pilsoniskās sabiedrības iesaistes ziņā.

⁽⁴⁾ Non-Paper of the EU DAGs, 2021. gada oktobris.

5.5. EESK arī uzskata, ka VKG uzticētā uzraudzības loma attiecībā uz konkrētu īstenošanu būtu jākoncentrē uz visiem aspektiem, kas ietekmē BTN ilgtspēju. Šādai lomai pēc būtības jāietver īstenošanas ceļvežu pārraudzība un uzlabota jēgpilna piekļuve apvienotajām komitejām. VKG integrēšana konkrētām valstīm izvirzīto prioritāšu noteikšanā un tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības darba programmās palīdzēs uzdevumu īstenošanā. Savukārt EESK piekrīt tam, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāsniedz savlaicīgs, labi pamatots un uz pierādījumiem balstīts ieguldījums, kas ir būtisks TIA jautājumu apzināšanai, prioritāšu noteikšanai un ar tiem saistītajai rīcībai.

5.6. Starp VKG locekļiem no ES un partnervalstīm ir jāizvērsē reāla viedokļu apmaiņa, izmantojot pastāvīgu informācijas apmaiņu un saziņu. Ārkārtīgi svarīga nozīme ir ES vietējo konsultantu grupu un ES un partnervalstu vietējo konsultantu grupu sanāksmēm, un tajās būtu jāapsver iespēja strādāt, izmantojot īpašas tematiskas apakšgrupas vai mērķtiecīgus darbseminārus. Turpmāka pozitīva ietekme būtu arī starpsesiju sadarbībai ar abu tirdzniecības partnervalstu valdībām ārpus ikgadējiem pilsoniskās sabiedrības forumiem. Kopīgo sanāksmju secībai jābūt tādai, kas vietējo konsultantu grupām ļautu jēgpilni sniegt informāciju un ieguldījumu pušu Pilsoniskās sabiedrības forumā un TIA komitejā, izmantojot kopīgus paziņojumus, un kopā ar VKG priekšsēdētājiem un viņu vietniekiem iepazīstināt TIA komiteju ar viedokļiem, kā tas jau ir iedibināts saskaņā ar CETA un Korejas nolīgumu.

5.7. EESK uzskata, ka vietējām konsultantu grupām un EESK VKG sekretariātiem būtu jāpiešķir pietiekami finanšu resursi un tehniskā palīdzība, lai tie varētu pienācīgi pildīt savus uzdevumus un piepildīt cerības. Tāpat Komisijas dienestiem būs jāpiešķir pietiekami resursi, lai īstenotu pastiprināto tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības pieeju. Būtu rūpīgi jāizvērtē sākotnējā pieredze, kas gūta, aptverot visu tirdzniecības nolīgumu ārpus TIA, kā tas ir īstenots saistībā ar Tirdzniecības un sadarbības nolīgumu (TSN) ar Apvienoto Karalisti. VKG dalības paplašināšanai, aptverot visu nolīgumu kopumā, varētu būt neparedzēta ietekme attiecībā uz nepieciešamo VKG zinātību TIA jomā.

5.8. EESK atzinīgi vērtē gan TIA ekspertu grupas darbības ciešāku saskaņošanu ar dalībvalstīm, gan EP mērķi ciešāk sadarboties ar VKG, tostarp rīkot ikgadējas debates ar VKG pārstāvjiem. EESK arī uzskata, ka regulāra cieša viedokļu apmaiņa starp EP uzraudzības grupām un pastāvīgajiem referentiem, kā arī attiecīgajām vietējām konsultantu grupām ir būtisks kolektīvās uzraudzības elements.

5.9. Tomēr EESK konstatē būtisku nepilnību nolīgumu dzīves ciklā, proti, trūkst pilsoniskās sabiedrības aktīvākas iesaistes sarunu procesā. Komiteja iesniedza priekšlikumus par jaunu sarunu metodiku⁽⁵⁾, izveidojot jaunu ceļvedi, kas visos sarunu posmos nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru reālu iesaistīšanos. Šā priekšlikuma mērķis ir saglabāt nolīguma sarunu procesa pārredzamību un vienlaikus nodrošināt arī konfidencialitāti.

5.10. Šajā sakarā EESK pauž nožēlu par to, ka paziņojumā nav ņemts vērā tās atkārtotais aicinājums atjaunot ekspertu grupu brīvās tirdzniecības nolīgumu jautājumus, un mudina Komisiju tomēr to veikt. Tās izveide tika uzskatīta par būtisku soli Komisijas stratēģijā, kuras mērķis ir uzlabot pilsoniskās sabiedrības iesaisti tirdzniecības politikā, palielināt pārredzamību un veidot TTIP padomdevēju grupas loģisko nepārtrauktību. Tā ļāva saviem ieceltajiem locekļiem no Eiropas uzņēmējdarbības, arodbiedrību un pilsoniskās sabiedrības organizācijām sniegt norādes sarunu vedējiem saistībā ar visiem ES tirdzniecības nolīgumiem un sniegt ieguldījumu nozīmīgākajos ES priekšlikumos, piemēram, PTO reformā – tā darbojās kā grupa un pastāvīgs forums jēgpilniem un stabiliem viedokļiem par ES tirdzniecības politiku, pievēršoties problēmām un iespējām, ko tirdzniecības nolīgumi radīja dažādām interešu grupām, ko tā pārstāvēja, un tādā apmērā, kādu nevarēja nodrošināt *ad hoc* pilsoniskās sabiedrības dialoga sanāksme. Situācijā, ka lielāka uzmanība tiek pievērsta ES tirdzniecības programmas īstenošanai un izpildei, atjaunota ekspertu grupa varētu arī sniegt vērtīgus norādījumus un padomus kā pastāvīga struktūra.

Briselē, 2023. gada 24. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Jauns brīvās tirdzniecības nolīgumu, ekonomisko partnerattiecību un ieguldījumu nolīgumu satvars, kas garantē pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru reālu iesaistīšanos un nodrošina sabiedrības informētību" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 290, 29.7.2022., 11. lpp.).